

MILORAD PAVIĆ

Szellemtest

(RÉSZLET)

„Live slow, die fast.”

„Live fast, die slow.”

Trikófelirat

1. Három bűvös forrás Ephezoszban

Egy modern, sárga autóbuszon, amelyhez hasonlók százával róják Belgrád utcáit, váratlanul, mintha a japán kormány ajándéka volna, megszólalt egy maroktelefon. Mozart. Egy középkorú nő fekete asztrahán sapkában, melynek bársonyos prémje alig észlelhető átmenettel simult hollószínű fürtjeire, kapkodva nekiállt végigmotolni a táskáját és a zsebeit. A telefon nem volt sem itt, sem ott. Újra felcsipogott. Újra Mozart. A hang egy fiú zsebéből jött, aki ott állt a nő mellett.

– Alighanem az én mobilom lesz... onnan szól, a maga zsebéből – jelentette ki Lisa Swift (mert ő volt a hölgy) a maga enyhe akcentusával.

– Mit hadovál ez? – mordult fel a suhanc, és abban a pillanatban Mozart ismét jelt adott a kabátja alól.

– Ha ezé a fiatalemberé a telefon, vajon mért nem veszi elő? – érdeklődött Lisa csípősen, de rendületlen akcentussal.

A fiú néhány pillanatig nem tudta, mitévő legyen, de aztán feltalálta magát. Az autóbusz lassított, ahogy begördült a Terazije úti megállóba. Mihelyt lefékezett, a fiú előhúzta zsebéből a hölgy Nokiáját, és a füléhez emelte:

– Halló! Tessék? – Aztán leugrott a buszról, és kinyújtott karral odakínálta Lisának a telefont:

– Magát keresik. A férje az! – Lisa felsikoltott (még a sikolya is külföldiesen csengett), az utolsó pillanatban leugrott a járműről, magához ragadta a készüléket, majd egy hisztérikus „Halló”-t kiáltott bele. A vonal végén senki sem felelt.

Én, a férje, természetesen nem felelhettem, hiszen akkor már negyven napja múlt, hogy örök nyugalomra helyeztek a belgrádi temetőben, a Rooseveltt út 50. szám alatt.

*

Túl a gyász első hetein, Elisabeth Swift, a feleségem, azaz immár az özvegyem, megtartotta a kommemorációt, majd leutazott a Babe nevű falucskába, a Kosmaj hegy lábához, ahol családi házam áll. Néhány függőben maradt hivatalos ügyet kellett rendbe tennie a birtokommal kapcsolatban. A reggelijét fogyasztotta éppen, kinn ült a fedett tornácon, ahol apró, színes máriaüveg-darabok tarkították a fényt. Szeme

előtt sorra elvonult közös életünk valamennyi emléke, kezdve azokon a furcsa eseményeken, melyek találkozásunkat és házasságunkat megelőzték. Hadd kezdjem én is itt, az elején.

Mindenekelőtt tudniuk kell: már benne jártam abban a korban, amikor az embernek rögeszméjévé válik, hogy vannak „rossz napjai”, melyek évente rendre visszatérnek. Az enyéme a születésnapom táján sűrűsödtek. Ilyenkor legszívesebben újra csecsemővé váltam volna, hogy úgy nyúljaljak a gondolataim után, mintha legyeket fogdosnék. Ez idő tájt történt, hogy elektronikus postafiókomat kinyitva egy levélre bukkantam, abból a fajtából, melyet erotikus szolgálataikat felajánló nők írogatnak. A sablonos üzenet bizonyos Elizabeth Swifttől érkezett, akinek hírét sem hallottam soha addig. Még az e-mail címét is alábiggyesztette. Miss Swift imígyen írt:

Helló!

Ha jól emlékszem, mi már leveleztünk egyszer; ha összetéveszteném valakivel, kérem, bocsásson meg. Ha viszont maga volt, tudnia kell, azért nem válaszolhattam, mert a Mozilla levelezőrendszert hosszú időre üzemen kívül helyezték, s mire a barát-nóm segítségével sikerült újra belépnem, valaki már lenyúlta az e-mail címemet.

Remélem, maga volt, akivel leveleztem, és még mindig érdekl, amiről beszélgettünk, mint ahogy engem is; bár tudom, hogy azóta sok víz lefolyt a Dunán.

Látja, milyen nehezen találom a szavakat!

Talán legjobb volna, ha írna magáról néhány sort, mert a korábbi leveleink mind elvesztek – mondjuk, a külsejéről, a koráról, a szenvedélyeiről, meg arról, végez-e még kutatómunkát? Ha maga volt, akinek írtam, s ha egy kicsit is kíváncsi rám, van egy profilom a <http://ermo.org> címen.

Tényleg nem nagyon tudom, kezdetnek mi egyebet mondhatnék, túl azon, hogy bízom benne, helyes a cím. Kérem, írja meg, ha érdekl a dolog. És remélem, nem menekül fejvesztve, ha meglátja a fényképemet.

Au revoir

Hűségese olvasója

Elizabeth Imola Swift

Átfutottam, majd nyomban elfeledtem az egészet, olyasféle mosollyal, amelyet nőolvasóik számára tartogatnak az írók. Nem úgy Lisa Imola Swift. Kisvártatva személyesen is belépett az életembe.

Ha az ember prózaírásra adja a fejét, előbb-utóbb kapcsolatba kerül olyan nőkkel, akik átérték a szerelmet, melyről novellát írt, meg olyan férfiakkal, akik néhány hétre belefeledkeznek a regényébe, majd gondolnak egyet, és pár száz dinárjukat fölálodva holmi kis ajándékot küldenek a szerzőnek. Az efféle ajándékok anyagi értéke rendszerint csekély, de eszmei értékük felbecsülhetetlen. Így esett, hogy az évek során tömérdek limlom gyűlt össze a lakásomon: kőre festett orosz *domovoj*, görög rózsafüzér, grúz konyakkal töltött üvegszablya, hajtogatható leporellók, pipa,

mely egy francia olvasómé volt (s amelyet nem használlok, hiszen más pipája nem arra való, hogy szopogassa az ember), meg egy doboz illatos havanna, melyet nagy élvezettel szívtam el, pedig tudtam, hogy dél-amerikai nők sodorják, vastag combjukon görgetve a dohányleveleket.

Hat hónapra rá, hogy a levelet megkaptam, s amikor az egész már rég kiment a fejből, Miss Swift újra jelentkezett, s arra kért, találkozzunk, mert szeretne meglepni valamivel. Akkor egy ideje már Belgrádban tartózkodott. A *Que Passa?* nevű kávéházba beszéltek meg a randevút, a Kralja Petra utcába. Lisa Imola Swift fiatalabbnak bizonyult, mint vártam; kiderült, hogy igen gyakorlatias hölgy, sokra vitte a szakmájában, és a család, melyből származik, ugyancsak sikeresnek mondható. Teljes nevét alig-alig lehetett kiejteni: Amava Arzuaga Eulohia Ihar-Swift. Imola a beceneve volt, Elisabeth a valódi keresztnéve. Anyja az ősnemes aragóniai Ihar családból származott, Lisa tőle örökölte azt a szokását, hogy könyvvel a kezében szundikál; apai nagyapja tősgyökeres angol volt, akinek az a remek ötlete támadt, hogy színházi páholyt vásárol a királyi család páholya mellett, majd egy vagyont keresett azon, hogy az erkélyt bérbe adta a sznoboknak, akik a fejedelmi pompa fényében kívántak sütkérezni az előadások alatt. Férfi felmenőtől Lisa megtanulta, hogy úgy rendezze be az életét, munkáját és kapcsolatait, mintha kert volna: gyümölcsös, melyet maga ültet és öntöz tetszése szerint. És maga végzi az oltványozást is...

Amikor bepillantást nyertem az életébe, és mert tudtam, hogy a szakmája archeológus, arra számítottam, hogy történelmi munkám érdekli. De nem – regényeim egy kupacra való példányát borította elém, s arra kért, dedikáljam őket. Így teremtett ürügyet a találkozásunkhoz. Akkortájt éppen Törökországban dolgozott egy ásatáson, mely régi városokat tárt fel, onnan hozott nekem ajándékkul egy apró palackot, melyről első pillantásra úgy véltem, hogy Kis-Ázsiából való rózsaoiljat tartalmaz. Kinyitottam és beleszagoltam. Nem éreztem semmit. Olvasónóm felkacagott.

– Tiszta víz – mondta –, azért hoztam, hogy megigya.

A fiolában csakugyan víz volt; felhajtottam, aztán végighallgattam a magyarázatot, amely dukált hozzá s szerfölött izgalmasnak bizonyult.

– Ephezosz ősi város Kis-Ázsiában, az Égei-tenger partján – kezdte a mesét Elisabeth –, a kikötője arról volt híres századokon át, hogy ide futottak be a karavánárúk, s innen folytatták útjukat a tenger roppant térségein át. Magát a várost ősidőktől fogva a „Magna Mater” kultusz székhelyeként ismerték. Kezdetben Kübelé, az istenek és a természet frígiai ősanjának szentélye állt ott. Miután lerombolták, maradványait a görög istennő, a természet és a gyermekek oltalmazója, az érinthetetlen szűz, Artemisz templomaként építették újjá. Itt, Ephezoszban végezte be földi életét a Szűzanya. János evangéliuma (19:25–27) így írja le az előzményeket:

A Jézus keresztje alatt pedig ott állottak vala az ő anyja, és az ő anyjának nőtestvére; Mária, a Kleopás felesége, és Mária Magdaléna. Jézus azért, mikor látja vala, hogy ott áll az ő anyja és az a tanítvány, akit szeret vala, monda az ő anyjának: Asz-

szony, ímhol a te fiad! Azután monda a tanítványnak: Ímhol a te anyád! És ettől az órától magához fogadá azt az a tanítvány.

S mindezt kézzel fogható bizonyítékok támasztják alá. Krisztus halálát és feltámadását követően anyja, Szűz Mária és szent János apostol – emez, hogy tanúságot tegyen a történelekről – Ephezoszba mentek, s ott telepedtek le. Ott is végezték be földi életüket. Kis idő múltán az ephezoszi Artemisz-szentély alapjain és köveiből keresztény templomot emeltek; abból aztán bazilika lett, melynek maradványai mind a mai napig láthatók. A muzulmánok később mecsetet húztak fölé, egyikét ama kevés mecsetnek, melyre ma oly büszkén mutogat a minaretekben szűkölködő világ. Ám a mecsettel csupán „női” jelet hagytak maguk után, hiszen a minaret égre törő csúcsa a férfierőt jelképezi, míg a kupola kebelre hasonlít, amint kitarulkozik a csillagok és a Hold előtt. Így esett, hogy a „hatalmas szűzanyák” egymás leszármazottjaiként örökölték a köveket századokon át, túl az új ezredfordulón.

Ám Lisa története itt még nem ért véget. Valamikor a tizenkilencedik században egy német apáca, bizonyos Anna Katerina Emerich, álmot látott: álmában Ephezoszban járt, abban a városban, melyet nem ismert, pontosan annak a háznak a helyén, melyben Szűz Mária utolsó éveit élte. Az apáca megírta és kiadta álmát, s a könyv útmutatása alapján lazarénus papok ásátást végeztek a megjelölt helyen. A felszínre hozott épületről ma úgy tartják, hogy Isten anyja ott élt és ott fogadta az ephezosziakat. A ház egy pitvarból s mögötte egy hálószobából áll, mellette pedig gyógyforrás fakad. A nép „Szűz Mária kútjának” nevezi. Három gondosan körülfalazott vízfolyása van, mindegyik külön kő falmélyedéssel és medencével. Meg egy titokkal. Mert a kútról az a szóbeszéd járja, hogy egyik vízfolyása egészséget ad azoknak, akik isznak belőle, a másik boldogságot, a harmadik meg szerelmet. A legenda homályban hagyja, hogy a három forrás közül melyik őrzi a boldogság, melyik az egészség és melyik a szerelem titkát. És céltalan volna mindhárom vizet megkóstolni, mert úgy tartják, csak az a korty fejt ki áldásos hatását, amellyel első szomját oltja az ember.

Lisa ivott a középső forrásból, majd teletöltött egy apró fiolát a baloldali forrás vizével, hogy elhozza ajándékkul nekem. De a történet még ezen a ponton sem ért véget. Ahogy a fiolát töltötte, egy papírdarabra lett figyelmes, mely két kődarab között kandikált elő. Abban a reményben, hogy megtudhat valamit a forrás titkairól, kihúzta és elolvasta. A felirat egy számot tartalmazott, meg egy nevet, amely akár titkos jelszó is lehetett:

Sorriso di Kibela: 1266.

Kissé csalódottan a palack köré csavarta a cédulát, majd eltávozott. Munkája rövid időre Münchenbe szólította, ahol éjszakáit Kempinskinél, a *Négy Évszak* nevű szállodában töltötte. Arra gondolt, miért ne élvezné egy kicsit az életet. Reggelire pezsgőt rendelt és epret, majd megebédelt egy étteremben, orosz hölgyek és szerelmespárok találkahelyén, falán ezzel a felirattal:

BREAKFAST IS SERVED UNTIL 4 PM
DAS FRÜHSTÜCK BIS ZUM 16 UHR WIER SERVEN!

Ebéd után a Pinakothekba ment, ahol megcsodálta az őskövületnek is beillő komputereket és székeket, vett egy *Snowy Waltz* nevű teakeveréket a Dallmayer's-nál, majd nassolt egy kis osztrigát. Eljövendő házasságára gondolva vásárolt két teácsészét. Könnyű anyagból készült, hatalmas, áttetsző csészék voltak. Kimerülten, de elégedetten tért meg a szállodába, leúszott négy-öt hosszú a Kempinski tetőtéri medencéjében, majd visszavonult a szobájába. Az asztalán egy szállodai kártyát talált, rajta a másnapra kiadott időjárás-jelentéssel, a hátlapján meg egy szép álmokat ígérő ajánlattal: párnákat reklámoztak, fél tucat különböző kollekciót, melyből, úgy mond, még lefekvés előtt szobára viszik a vendég óhajának megfelelőt. Akadtak köztük gyapjúval tömött, szabályos dunyhák, a huszonegyedik század anti-allergén mesterdarabjai; lószőrrel tömött párnák az alájuk való fejmagasítóval; néhány mutatós, csőszerű modell; végül vánkosok, tépett disznósörtével tömve. A *Négy Évszak* szállóban a vendégek maguk választhatták meg, milyen párnán kívánnak álomba szenderülni, mert a párnák mindegyike más-más álmot ígért. Az ember akár francia, orosz, angol, arab vagy görög álmokat is rendelhetett. Előkelő barátnőm a sörtével tömött párnák közül választott, mert úgy szerette, ha kemény a feje alja. A párna okozta-e, vagy a nemrég Ephezoszba tett kirándulás emléke, nem tudni, elég az hozzá, hogy az Égei-tengerről álmodott, ahogy hull belé a minapi hűvös eső, majd Szűz Mária kútját látta, mégpedig a jobb falfülkéből csorgó ivóvizet. Azzal a meggyőződéssel ébredt, hogy ha álmában belekóstolt volna mindhárom forrás vizébe, most bizonyára tudná, melyik hoz boldogságot, melyik szerelmet, és melyik egészséget. Bízva benne, hogy éjjel újra látja majd az ephezoszi Szűz Mária kutat, másnap este új párnát rendelt magának, ezúttal a lószőrbélésűek közül. De nem történt semmi. Nem álmodott az ephezoszi vizekről sem akkor, sem a rákövetkező éjszaka, jóllehet harmadnap ismét párnát váltott. Így esett, hogy német földre tett zarándoklata egy súlyos gyapjúdunyhán ért dicstelen véget.

Visszatérőben az állomáshelyére, Lisa úgy döntött, útba ejti Belgrádot, s elhozza a nekem szánt ajándékot – az ephezoszi vízzel telt fiolát. Azzal a figyelmeztetéssel nyújtotta át, hogy a Szűzanya csodás kútjából előtörő források nem csak szerencsét hoznak, hanem üzenetet is közvetítenek.

– A nagy Anyatermészet a víz segítségével tárja fel titkait az emberiség előtt. A víz örökéletű és csalhatatlan – fejezte be a történetét Lisa –, az igazságot közli velünk, melyet éppúgy vonakodunk elhinni, mint általában a bölcsességeket: *a boldogság nem szükségképpen jár együtt az egészséggel, sem a szerelemmel.*

Nos hát, így vette kezdetét a történet. Kedélyesen eltréfálkoztunk azon a levélen, melyet a világhálón küldött nekem, majd egy fél év sem telt belé, és összeházasodtunk. Az igazat megvallva úgy éreztem, inkább a könyveimbe, mint a személyembe szeretett bele. Első együtt töltött esténken elénekelte nekem kedvenc dalát: *Let's go straight to number one* –, nyakon csókolt, és megkérdezte:

– Értesz a csókok nyelvén? A csók olyan, mint a szerelmes levél. Elolvashatjuk, de félre is dobhatjuk fölbontatlanul. A csók jelentheti ezt: helló! Vagy jelentheti: jó éjszakát, viszlát vagy jó reggelt! Jelentheti: ég veled; jövendölhet ámulást, halált, vagy betegséget, üzenheti: légy üdvözölve, emlékezz rám, vagy egyszerűen csak ennyit: *bon voyage!* A gyönyör vagy a balszerencse előhírnöke egyaránt lehet. A csók által szellemtestünk átköltözik a másik emberbe.

Azt feleltem, hogy vettem a lapot, kibetűztem a levelet, melyet a nyakamra írt, bárha angolul van, majd felnyaláboltam és azonmód ágyba vittem.

2. Az eleven kőgyűrű

Van egy hely Párizsban, ahol egymást érik Európa legjobb hírű ékszerboltjai. A Vendôme-tér közepén emlékmű áll, melynek zezugos történetét éppoly nehéz követni, mint a rajta kígyózó domborművet. Hogy tisztába jöjjenek velem, húsz vagy még több különböző dátumot kellett lejegyeznem, melyek az oszlop külsejében vagy sorsában változást idéztek elő. A világ legismertebb ékszerkereskedői ennek az oszlopnak a tövében tartják cégéruket. Kirakatuk alig nagyobb, mint egy nyakláncos kazetta, melyből napközben a kontinens legdrágább gyémántjai kandikálnak elő, éjjelre meg visszavonulnak a korlátok és az acélrolók mögé. Ha az ember a Szajna felől jövet vág át a téren, a bal oldali sarkon Cartier üzletébe botlik. Először csengetni kell, majd várni, amíg kilép egy elegánsan öltözött fiatalember, s megkérdi, mi járatban vagyunk. Egy szép júniusi délelőttön egy turistaházaspár épp ilyesformán kért beocsátást az üzletbe. Az ifjú, aki fogadta őket, nagy nehezen, angol-francia keverékn nyelven kiszedte a hölgyből, hogy a gyűrűkre kíváncsi. A földszinti kis tárlókban százával álltak ugyan a nyakláncok, karkötők és gyűrűk, de a fiatalember nem engedte, hogy vendégei hosszan álmélkodjanak. Éles szemmel hamar megállapította, miféleképp, majd úgy döntött, hogy az emeletre, idősebb kollégái szakértő tekintete elé bocsáthatja őket. A hölgy fekete selyemkalapot hordott, pehelykönnyű nercbundát Alberta Ferrettitől, és Salvatore Ferragamo-féle cipőt. Ezek szolgáltak finoman bélelt rejtkehelyül körmei számára, melyeket élénkvoros lakk fedett – a lakk Ferrarimárka volt, akárcsak a hasonló színű ajakrúzs. Nyakán négyszer körbefutó gyöngysor csillogott. Társa fedetlen fővel érkezett, kabátját viszont Fendinél vásárolta. Álla alatt, nyakkendő helyett, egy igen feltűnő gombot viselt, melyet a fiatalember, noha az ilyesmiben szakértőnek számított, nem tudott mire vélni. Sem az értékével, sem az eredetével nem volt tisztában. Miután megmászták a csigalépcsőt, a fiatalember észrevétlenül jelezte a fentieknek, hogy vevő közeleg, s feladata ezzel véget ért.

Így vágtunk bele, a feleségem, Lisa meg én, hogy felkutassuk azt az ékköves gyűrűt, melyről meg volt írva, hogy életünkre éppúgy rányomja majd a pecsétjét, mint a halálunkra. Az első emelet egyetlen, roppant tágas teremből állt, a térre néző mély, boltíves ablakokkal. Mindegyik fülkében volt egy asztal, mellette két-két karosszék a vevőknek, a szemünk előtt pedig a Vendôme-térre nyíló kilátás. Hellyel kínáltak,

és szíves türelmünket kérték. Pár pillanat, és Anat Asis kisasszony, a Cartier szakértője szabad lesz, és a rendelkezésünkre áll. Leültünk és kibámultunk a térre, ahelyett, hogy a közszemlére tett ékszereket bámultuk volna. Itt minden jel szerint más volt a szokás. A legközelebbi ablakmélyedésben már üldögélt két ember. Az asztal fölé hajolva, halkán tárgyaltak valamiről. Az idősebbik a lábát lógázta az asztal alatt, mintha a cipője hegyével betűket irkálna. Úgy éreztük, hogy színlelt nyugalma mögött rendkívüli feszültség lapul.

Lisa magához ragadta a kezdeményezést. Ellentmondást nem tűrve kijelentette, hogy itt most női beszélgetés következik, melyből a férfiak ki vannak rekesztve. Így adta tudtomra, hogy bízzak rá mindent, majd ő elmagyarázza a maga fél-francia, fél-angol keveréknyelvén, mi járatban vagyunk, holott én sokkal jobban beszéltem franciául, mint ő. Az igazat megvallva, mióta Párizsban időztünk, egyre gyakrabban éreztem, hogy a Lisa szolgálatára rendelt, két lábon járó franciaszótár szerepére kárhozzatnak.

– Te mindig halmozod a szavakat. Mondatokban beszélsz. Ma már a kutyának se kellene a mondatok. Néhány célzás bőven elég, a hallgató majd betölti a köztük tátongó úrt. Mint az SMS. Ez a huszonegyedik század, az ember jobb, ha levágja a kanyarokat, s ebben én profi vagyok. Különben is tudjuk már, hogy nő lesz a tárgyalópartnerünk, és két nő könnyebben szót ért egymással, mint te egy idegen nővel.

Anat kisasszony máris megérkezett: gömbölyded, érett, középkorú hölgy volt, sötét hajjal, erős szemöldökkel és szúrós szemmel, mely gyakrabban láthatta a piramisokat, mint a miénk. Teste a willendorfi Vénuszé volt, de nyakán a milói Vénusz gyönyörű feje ült. Átellenben velünk helyet foglalt, s összefonta a karját, melyen két nagyon diszkrét karperec tűnt elő.

– Mivel szolgálhatok? – kérdezte, majd elmosolyodott, s a mosoly nem hervadt le az arcáról látogatásunk végéig. Mosolya legalább tíz évvel fiatalabb volt, mint ő maga, s úgy festett, mintha kölcsön kapta volna. A mosolyok itt éppoly különlegesek voltak, mint az ékszerek.

– Gyűrűvel – bökte ki Lisa, és rám mutatott.

– Bocsásson meg – hajolt oda Anat kisasszony Lisához, és suttogóra fogta a hangját –, az úr le szokta venni a gyűrűjét, amikor szeretkezik?

– Ūhüm.

– Ó, akkor könnyű dolgunk lesz.

Anat kisasszony széles gesztust tett a karjával, és hozzátette:

– Válassza bármelyiket! Legalább tízszer olyan gyönyörűnek és értékesnek látja majd odahaza, mint itt, az üzletben!

– De én már választottam.

– ...?

– Egy barátnőmnek van ilyen. Ő mondta, hogy a Cartier-tól való, ezért ugrottunk be, hogy lássuk, van-e hasonló. Egyetlen darabból álló ékkő, keskeny, kerek aranyfoglatban.

– Azt mondja, tőlünk való? Kérem, írja le kicsit részletesebben.

– A gyűrű bioaktív. „Biogyűrűnek” hívják, és állítólag „eleven kőből” van, bármit jelentsen is ez.

– Bioaktív? Megtenné, kérem, hogy ezt angolra fordítja?

A hölgyek átváltak angolra, melyet Miss Anat éppoly kifogástalanul beszélt, mint a franciát, csak némi távolságtartással, mintha egy sístergő serpenyőt volna el magától.

– Arról van szó, hogy a gyűrű képes változtatni a színét – mondta Lisa –; és mi éppen ilyet szeretnénk.

– Értem... szóval a gyűrű színváltó? És hogyan váltja a színét?

– Nagyon egyszerűen. A bioenergia hatására, amit az emberi szervezet sugároz, a gyűrű jelzi a test és a hangulat változásait.

– Bizonyára arra a gyűrűre gondol, amely 1977 táján jött divatba, és százával adtuk el mi is; „hangulatgyűrűnek” hívták, és folyadék-kristályból készült.

– Nem, dehogy. Ez a gyűrű kemény kő, az ultrarövid hullámok elvén működik, amit az emberi szervezet bocsát ki.

– És ön a saját szemével látta, hogy működik?

– Hát hogyné. Kipróbáltuk. Bár egy kis meglepetést mindig tartogat. Ha az ujjunkra húzzuk, és vörös színt ölt, az annyit jelent, hogy boldog az ember. Ha kéket, akkor szerelmes, ha meg zöldet, akkor egészséges.

– Ezt a három színt váltogatja?

– Nem, van egy negyedik is. Ha elfeketül, az annyit jelenti, hogy nincs mit mutatnia. Hogy bezárult, hogy nem fogad benyomásokat. Pontosan így járt vele a férjem. Akárhányszor az ujjára húzta, mindig ugyanaz történt, a gyűrű elfeketült, és nem jelzett semmit. Ugyanez a helyzet a parfümömmel. A férjem bőrén elveszti az illatát.

– Pardon...? – vágott közbe Anat kisasszony, mint aki nem bizonyos benne, hogy jól értette feleségem megjegyzését, majd így folytatta: – Talán nem figyeltem eléggé. Az imént azt mondta, a férjének szánja a gyűrűt, most meg arról beszél, hogy a szervezete nem lép kapcsolatba vele.

– Mi ebben a furcsa, drága hölgyem? Éppen azt a gyűrűt igyekszünk felkutatni, amely az ő kezére is reagál.

– Ez igazán különleges kívánság, asszonyom... sajnos attól tartok, nincs a kínálatunkban ilyen árucikk, de arra kérném, szíveskedjék várni egy percet, amíg megyek és ellenőrzöm.

Azzal Anat kisasszony felállt és visszavonult.

– Hihetetlen! – sóhajtott fel Lisa, mikor újra magunkra maradtunk. – Úgy látszik, hiába jöttünk. Talán rossz volt az értesülés, mégsem a Cartier-nál készült.

Anat kisasszony üres kézzel tért vissza, csak néhány kérdés maradt a tarsolyában.

– Nos, megadhatom önöknek a végleges választ... nem gyártunk és soha nem is gyártottunk ilyen gyűrűket. De kérem asszonyom, árulja el, mikor vásárolta

a barátnője? Igazán hálás lennék. Fel tudná hívni esetleg? Használja nyugodtan a mi vonalainkat, a rendelkezésére állnak!

Lisa kivette táskájából Nokia mobilját, és bepötyögött egy üzenetet. Egy perc sem telt belé, és a készülék máris betűkké alakította az érkező hullámokat; Lisa elolvasta, s nyomban megosztotta velünk a híreit.

– A barátnóm ajándékba kapta, Németországból. – A beszélgetés ezzel véget is ért; Anat kisasszony kikísért minket, és annyit mondott, nagyon hálás lenne, ha további értesítéseinket megosztanánk vele a „kögyűről”, mi meg átsétáltunk a közeli Ritzbe, ahol a vendégek öt különböző kávéfajta közül választhatnak a teraszon. Lisa egy indiai márkát rendelt, én egy dél-amerikait, majd azzal múltattuk a délutánt, hogy mobilunkkal fotókat készítettünk a világ egyik leghíresebb szállodájának ma-kulátlan kertjéről.

A kávéja mellé felszolgált Perrier-t kortyolgatva Lisa jól látható jelét adta ott, a Ritz teraszán, hogy nehezen tér napirendre a kudarc fölött. Felhívta a barátnőjét, akinek birtokában a gyűrűt láttuk, s megtudakolta az illető címét, akitől a gyűrű származik.

Egy hónappal később egy „kögyűrű” villogott az ujjamon. Lisa érintkezésbe lépett azzal a németországi illetővel, kinek címét a barátnőnk megadta neki. Így derült ki, hogy ez a hölgy, aki a gyűrűt vásárolta, egykor a tanítványom volt, s kisvártatva nekem és Lisának is küldött egy gyűrűt, szakasztott olyat, amelyet a barátnőnk ujján már láttunk, s amely után hasztalanul tettük tűvé egész Párizst. Rizsszövetbe burkolt, kedves kis csomagban érkezett. Vele jött egy feljegyzés, mely elmagyarázta, melyik szín mit jelent. Csupa olyasmit, amit már tudtunk és kipróbáltunk. Lisa izgalomba jött, és maga húzta ujjamra a gyűrűt, de az eredmény hamar kiábrándította. Az én ujjamon ez a gyűrű is fekete maradt. Nem változtatta a színét, és egyéb kunsztokra sem volt képes.

A használati utasítás pedig, melyet a gyűrűhöz mellékeltek, mindössze ennyi magyarázattal szolgált arra az esetre, ha elfeketülne: *Fekete – semmi.*

3. A mondóka

Jól emlékszem arra a szeptemberi napra: az erdőben ejtőztünk, pokrócon üldögélve.

Ősz van, és az erdőben az ősz, mint minden évszak, sajátos színekkel tudatja jelenlétét. Csak a gondolataim lebegnek látatlanul, mélyen a bensőmben, mint pára-felhők a tó tükrén egy ködös éjszakán. Úgy ülök az árnyékomon, mint Robinson a maga lakatlan szigetén; egy pokrócon, egy tisztás szélén, közel Babe falvához, a Kosmaj hegy tövében. A meredélyen, a fejem fölött, egy 1943-ban vájt német háborús bunker rejtőzik. A hegyet benőtte a bozót és az erdei törpefenyő. Mellettem ül a feleségem, Lisa Swift, és hajdani iskolatársam, régi barátom, Teodor Ilić Češljar. Mulatságos, de ugyanúgy hívják, mint a tizennyolcadik századi festőt. Teodor meredten bámulja a feleségemet, olyasféle tekintettel, amelyhez hasonlót Lisa gyakran

áll ki férfitársaságban s egyszer egész pontosan leírt nekem. Egy nőgyógyász tekintete lehet ilyen vizsgálat közben, vagy egy lókupecé, amikor telivér kancát mustrálgat. Hajdanán, amikor összebarátkoztam Teodorral az iskolában, apjának kovácsműhelye volt Babe falvában. Fia, Teodor zömök volt, akár az üllő, s a maga paraszti módján osztályozta a jövedelmeket: beszélt „női pénzről” (amit baromfi, tej, sajt, tojás és zöldség hoz) meg „férfipénzről” (ami lóból, gabonából, italból, disznóból és halból származik). Teodor egyaránt lenézte mindkét jövedelemforrást. Az a szóbeszéd járta róla, hogy egy boldogtalan szerelmi ügy nyomán olaszországi nagynénjéhez költözött; később Párizsból írogatott, majd hazatért Babe falvába, ahol egy ideig a kovácsmesterséget űzte, úgy, ahogy apjától és nagyapjától elleste. Egy emberöltő múltán találkoztunk újra, s most itt üldögélünk egymás mellett. Épp az imént mutattam be a feleségemnek. Minthogy ennyi év után rengeteg a mondanivalónk, nemigen feszélyez bennünket Lisa jelenléte. A feleségem eleinte figyelmesen követte a társalgást, a szeme fel-alá járt. Ámbár csak keveset érthetett szellemes szóváltásunkból azon a nyelven, melynek alapjaival most ismerkedik.

Kezdetben arról faggattam Teodort, mivel keresi a kenyerét, amióta, jó ideje már, bezárta a kovácsműhelyt. Azt felelte, hogy kereskedő lett.

– És mivel kereskedsz?

– Verseket árulok.

– Te verseket írsz?

– Én ugyan nem!

– Akkor talán verseskönyveket adsz ki?

– Még csak az kéne! Szavalni való rigmusokat árulok.

– Szavalni való rigmusokat... hogy érted ezt? Guzlán játszol?

– *Guz-la...* az meg micsoda? – kotyogott közbe kíváncsian Lisa.

– Nehéz volna elmagyarázni – vágtam bele a magyarázatba, de Teodor a szavamba vágott, s Lisával együtt a rövidebbik útra terelt:

– Volt egy távoli unokanővérem Olaszországban, tőle kaptam örökbe ezt a versgyűjteményt; ő is ugyanígy jutott hozzá, de hogy kitől, nem tudom.

– És ez a néhány vers elég ahhoz, hogy megélj belőle?

– Igen, mert mindegyik aranyat ér. Az olasz családoknál az a szokás, hogy az apa halálos ágyán mindegyik fiára testál néhány rigmust ebből a fajtából (ahogy a családi Biblia száll az utódokra), vagy hozományul, vasmacska gyanánt ad belőlük párat a lányainak.

– Miféle versek ezek, hogy aranyat érnek? – kapcsolódott be Lisa a beszélgetésbe. – Olyanok, mint Shakespeare trágár versei, melyek kéziratban lappanganak?

– Nem, dehogy. Ezek a versek régiek, sokkal régebbiek. Népi mondókaként keringtek szájról szájra az emberek között.

– És milyen nyelven vannak? – kérdeztem.

– Hát, azt meg nem mondom... hogy őszinte legyek, egy kukkot sem értek belőlük. Ősibb a nyelvük, mint a költészeté.

– Várjon, várjon egy kicsit! – szólt közbe Lisa. – Valahol elveszítettem a fonalat. Kérem, lassítson!

Mivel időközben angolra fordítottuk a szót, valami az én figyelmemet is elkerülhette, így aztán fölvettem a kérdést:

– Mi haszna az olyan versnek, amiből nem értesz egy kukkot sem?

– Én sem értem mindig a maga angolságát, Teodor – szólt közbe ismét Lisa –; azt akarja mondani, hogy még a magamfajta női vásárlók sem értenék meg a verseit?

– Miért vennék meg olyan verset, amit nem értek? – kérdeztem én is.

– Neked nem is kell értened. Fő, hogy a feleséged értse. Hogy Lisa értse. A versek, amikről beszélek, kimondottan gyakorlati célt szolgálnak. Az igazat megvallva, inkább éjjelre valók, mint nappalra. Ha megkérsz rá, jutányos áron eladom neked az egyiket.

– És mi hasznát venném?

– Mint bárki más... olyasmi ez, amire mindenki vágyik. Egy nő kiváltképp hasznát veheti.

– Bökje már ki, mire valók! – türelmetlenkedett Lisa.

– A nő nyelve, miközben szavalja a verset, úgy mozog, hogy előbb a száján keresztül élvez, majd minden ízében eljut a gyönyör csúcsaira.

– Tessék?... ne olyan gyorsan! – kiáltotta újfent Lisa. – Ezt ki kéne fejtenie...

– És a nő egy férfit is a gyönyör csúcsára juttathat ezen az úton? – tapintottam rá tüstént a dolog tréfás oldalára.

– Igen, épp ez az, amire szerettelek volna rávezetni, bár magam még nem próbáltam ki.

– És gyakran vásárolják magától a nők az efféle verseket? – érdeklődött Lisa.

– Hát, vásárolják, de nem túl gyakran.

– És mennyit kérsz egy nőtől mindezért? – kérdeztem.

– Nem túl sokat, épp csak annyit, amennyit tőled kérnék.

– Pedig nem is vagyok nő.

– Nem vagy nő, de gyerekkori barátom vagy. És itt a feleséged.

Erre a szóra Lisa átölelt, és a fülembe súgta:

– Vegyél nekem egyet... naa, vegyél egyet!

– És mennyiért adnád, az árengedményt is beleértve?

– Neked kétezer euróért.

– Kétezer euró egyetlen versért...!?

– Úgy van. Ami nem sok, ha tekintetbe veszed, mit kapsz érte. Különben is, mint mondottam, ez jutányos ár, ami csak neked szól. Mástól többet kérnék. Döntsd el, hogy kell-e vagy sem!

– Hát nem kell. Hálásan köszönöm. Mint gyerekkori barátodnak, nekem igazán adhatnál ingyen is egy varázsigét. Súgd a fülembe!

– Azt már nem, arról ne is álmodj.

– Akkor valld be, hogy tréfáltál.

– Hát jó, tréfáltam. Elégedj meg ennyivel. Ha egy nő suddogná a füledbe a verset egy csók kíséretében, az annak jele volna, hogy gyereket akar tőled, és biztos benne, hogy megfog. Erre való, egyebek mellett, a *Kibela mosolya* című mondóka, de választhatsz másikat is.

– Vedd meg nekem! Vedd meg nekem Kibela mosolyát! – vágott közbe Lisa Swift, de én makacs hallgatásba burkolóztam. Mire Teodor fordított egyet a beszélgetés menetén.

– Na és te, te mivel foglalkozol mostanában? Írsz még regényeket? – kérdezte.

– Tudod jól, hogy írok, minek kérdezed?

– Hadd mondjak neked valamit. A könyveid azelőtt sokkal jobbak voltak.

– Ne törődj vele – vágtam vissza –, ezzel a maszlaggal etették Byront is.

– Mivel etették Byront? – kíváncsiskodott Lisa.

– A velenceiek századok óta bizonygatják, hogy a városuk azelőtt sokkal szebb volt. A tizenkilencedik század elején ugyanezt próbálták bemesélni Byronnak is. Ő meg így felelt: oda se neki, Velence merőben új szépségre tett szert.

– Nem értem, mit akarsz elérni a könyveiddel – mondta Teodor.

– Mit kell ezen érteni? A könyveim olyanok, mint a svédasztal. Abból veszel, ami tetszik, bármelyik könyvemből kicsippenthetsz bármit, ha éppen ott hever elötted, az asztal szélén. Én felkínálom neked a választás lehetőségét, te meg nem élsz a bőséggel és a szabadsággal, s éhen veszel, mint Buridán számára a két szalmacsutak közt, míg azon tétovázol, melyiket edd meg előbb.

– Nem kimondottan a te könyveiddel van bajom. A szakmádról beszélek, az írásról. A magadfajta lassan kikopnak a világból. Őshüllő vagy. Ma már csak úgy érhetesz el sikert az irodalommal, ha a valóságshow-k mintájára szerkeszted a regényeidet. Ami a románc volt a tizenharmadik és a tizenkilencedik században, ugyanazt jelenti ma a tévé tucatnyi pornócsatornája... akkor derül ki, mi van a felszín alatt, ha a hős ruha helyett csak egy női testet visel a testén! Minek bajlódjon az ember a könyvekkel, ha mindezt élőben láthatja? Különben is, ma a tehetségtelenség korát éljük. Maguk az írók sem használják a tehetségüket írás közben, így aztán lehetetlen megmondani, van-e tehetségük vagy nincs. A zsebüket persze így is, úgy is megtömi, ám az olvasó veszít az üzleten, veszi a kalapját és odébbáll. Ti mindnyájan, te meg az irodalmi elvbarátaid...

– Jó, jó, de én azért szeretek magammal vinni egy könyvet az ágyba vagy a vakációra. Szeretek kosztot és kvártélyt venni egy regényben tizenöt napra, megfizethető áron – elegyedett Lisa Swift ebbe a jellegzetes huszonegyedik századi irodalmi disputába.

Fölálltam, hogy lezárjam a vitát, és mert a lábam is elzsibbadt a pokrócon, ahogy ott üldögéltünk a fa tövében. Távoztomban visszaszóltam Teodornak:

– Ami a mondókáidat illeti, jól jegyezd meg: fabatkát sem érnek, ha nem társul melléjük valami kézzelfogható.

– Mire gondolsz? – kérdezte Lisa, míg Teodor misztikus csöndbe burkolózott.

– Törökországban úgy tartják, hogy a bűvös források vize csak bizonyos mondókák kíséretében fejti ki a hatását.

– Arról a bűvös forrásvívről beszélsz, amit én hoztam neked ajándékba? – ámult el Lisa.

– Igen, arról. De többről is. A bűvös forrásvíz története és a te mágikus verseid története, drága Teodor barátom, már sok száz éve elkezdődött...

Erre Teodor is felállt, összeszedte a cókmókját, és lassan, tűnődve külön útra tért, megtartva magának a titkát és a pokrócát...

*

Mihelyt újra kettesben maradtunk, Lisa egy közeli vendéglő felé terelt, ott megragadta a kezemet, bevonszolt a kerthelyiségbe, s míg a kávéra várakoztunk, kifakadt:

– És most beszélj! Rajta, mondj el mindent, amit tudsz és eddig eltitkoltál!

– Eltitkoltam... ugyan, mit titkoltam el?

– Nem mondasz el semmit, miközben tudsz mindent. Pontosan tudod, hányadán állunk, és merre kéne elindulnunk. Miért nincs rád hatással a gyűrű? És csak terád?

– Nem tudom pontosan. De van két feltevésem.

– Ki velem! – parancsolt rám Lisa. – Add elő a feltevéseidet!

– Egyszer Afrikában elvittek bennünket egy berber faluba, ahol egy boszorkány, aki eleven kígyót viselt a nyaka körül, jövődőt mondott nekünk. Amikor rám került a sor, előbb a tenyerembe nézett, majd a fülembe, aztán hanyatt-homlok elmenekült.

– És ez mit jelent?

– Gondolom, azt, hogy az én energiám és az övé kioltotta egymást. De ez csak feltevés.

– Azt akarod mondani, hogy a te erőd és a gyűrű ereje szintén kioltja egymást?

– Könnyen lehet.

– Komolyan azt képzeled, hogy a gyűrű fél tőled, ahogy az a boszorkány félt Afrikában? Ne légy nevetséges!

– Nem a gyűrű fél, én félek. Én akadályozom meg az erőt abban, hogy kifolyjék belőlem és átfolyjék a gyűrűbe.

– És miért műveled ezt a galádságot?

– Nem szándékosan művelem... ez öntudatlan folyamat. De annyi bizonyos, hogy végbe megy. Azért jön létre bennem a gát, mert túl sokat tudok a gyűrűről. Amikor Velencében és Moszkvában kutattam, a Marciana archívumában meg a Rumjancev-gyűjtemény kéziratai közt, tudomásomra jutott, hogy a gyűrűt hajdanán boszorkányságra használták.

– És ezt csak most mondod? Lennél szíves beszámolni róla, mi mindent írtál már össze erről a gyűrűről?

– Nem tehetem.

– És miért nem?

– Mert nem írtam semmit, és nem is áll szándékomban.

– Mi a manó! Szóval nem a szakterületed?

– De igen... azaz hogy mégsem. Zárt terület, ahová a régi szerzők a *fejedelmi titkokat* utalták, s úgy vélték, hogy a „fejedelmi titkokat nem szabad kifecsegni”.

– De a te kis feleségeddel azért megszthatod a titkot, ugye?

– Igen, de nem azért, mert a feleségem vagy.

– Hát akkor miért?

– Mert a gyűrűvel és a vízzel, amit a Szűz Mária forrásból nyertél, te magad is a titok nyomába jutottál, így aztán máttól akár kéz a kézben kutathatunk tovább, már amennyiben megeljük a módját, és a felsőbb hatalmak engedik. A titok neve: *szel-lemtest*.

– Ne csigázz már!

– Olyasmivel kell kezdenem, amire te, aki Angliából származol, kiváltképp fogékony lehetsz. Maga a „Szent Grál” is része a szóban forgó titoknak. Nyilván ismered a Szent Grál történetét. Elég egy pillantást vetni a „konstantinápolyi lepelre”, melyet ma Olaszországban őriznek s „torinói lepelnek” hívnak, hogy kitűnjék: a köpeny mintha előlről és hátulról egyaránt magán viselné Krisztus testének lenyomatát. Biztosan hallottál róla, hogy a középkorban mindazok, akiknek megmutatták a leplet, mondván, hogy ez a Szent Grál, halálra rémültek, látván, hogy a lenyomat egy kétfejű, négykarú és négy lábú emberi lényt ábrázol. Eltekintve mármost attól, hogy a lepel eredeti-e vagy sem, a Grál története másképpen is magyarázható, nem csak úgy, mint jelkép vagy allegória arról, hogy Krisztus teste színeváltozáson ment keresztül. Sokkal inkább úgy, mint igaz történet arról, hogy Krisztusnak volt egy második teste is. Különben ez feketén-fehéren benne van a Bibliában. Elég, ha figyelmesen olvasod.

– És mire bukkantál az archívumban?

– Hogy már a letúnt időkben is akadt néhány ember, aki ezt a kérdést kutatta... azt, hogy van-e második teste az embernek, amilyen Jézusnak volt. Egy nő 1770 táján Velencében ért el eredményeket, egy szerzetes meg Szentendrén, Magyarországon, 1749-ben. Sőt, könnyen lehet, hogy rajtuk kívül mások is végeztek hasonló kísérleteket akkortájt, abban a két városban. Találtam híradást, példának okáért, egy csembalójátékosról, aki amellet, hogy óraszerkezetre és kintornára szerzett zenét Velencében, a boszorkányságot is megkísérelte: gyűrűvel és szenteltvízzel mesterkedett, s mondókákat kántált, igaz, kevés sikerrel. Azt akarta megállapítani, van-e szellemteste az embernek, vagy nincs. Ezek hárman meg a társaik persze csak tapogatóztak, de annyit talán a javukra írhatunk, hogy megtették az első lépést ezen a tövisek úton.

– És jutottak valamire, miközben a boszorkányságaikat űzték?

– A gyűrű zavaros üzeneteket küldött. A jelenlévőknek egytől egyig az a benyomásuk támadt, hogy a gyűrű hazudik.

– És tényleg hazudott?

– Hadd mondjam el a történetet, abból magad is rájöhetsz.

(SZABÓ SZILÁRD FORDÍTÁSA)